

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології

До 35-річчя кафедри культурології

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

**Альманах наукового товариства “Афіна”
кафедри культурології**

*Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Культуротворчий потенціал молоді і перспективи культурної
інтеграції людства у XXI століття”*

15-17 листопада 2006 року

Випуск 5

Заснований в 2000 році

Рівне – 2007

Актуальні питання культурології: Альманах наукового товариства „Афіна” кафедри культурології: Матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції „Культуротворчий потенціал молоді і перспективи культурної інтеграції людства у XXI століття”. – Випуск 5. – Рівне: РДГУ, 2007. – 181 с.

Виткалов В.Г. - **Головний редактор:**
- кандидат педагогічних наук, професор, зав. кафедри культурології РДГУ (голова редколегії)

Редакційна колегія:

Афанасьєв Ю.Л. - доктор філософських наук, професор ДАКККіМ (Київ);
Баканурський А.Г. - доктор мистецтвознавства, професор (Одеса);
Воробйов А.М. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ;
Граб О.В. - кандидат мистецтвознавства, доцент, куратор студентського наукового товариства „Афіна” РДГУ;

Дем’янчук О.Н. - доктор педагогічних наук, професор Волинського державного університету ім. Лесі Українки;

Жилиук С.І. - доктор історичних наук, професор РДГУ;
Кралуєк П.М. - доктор філософських наук, професор НУ „Острозька академія”;
Круль П.Ф. - доктор мистецтвознавства, професор НУ ім.В.Стефаніка (Івано-Франківськ);

Кушнарєнко Н.М. - доктор педагогічних наук, професор (ХДАК);
Постоловський Р.М. - кандидат історичних наук, професор РДГУ, Заслужений діяч науки і техніки України;

Стоколос Н.Г. - доктор історичних наук, професор РДГУ;
Поніманська Т.І. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ;
Троян С.С. - доктор історичних наук, професор РДГУ;
Уланова С.І. - доктор філософських наук, професор ДАКККіМ (Київ);
Швецова-Водка Г.М. - доктор історичних наук, професор РДГУ.

Рецензенти:

Арцишевський Р.А. - доктор філософських наук, професор Волинського державного університету ім. Лесі Українки ;
Брилін Б.А. - доктор педагогічних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського.

Науковий редактор – **проф. Виткалов В.Г.**
Упорядники випуску – **проф. Виткалов В.Г., Граб О.В.**

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29.12.2005 р.).

Відповідальність за достовірність представленого матеріалу, а також за точність наведених цитат, імен, дат тощо несуть автори. Редакція залишає за собою право корегувати матеріали. Рукописи не рецензуються й авторам не повертаються. Редакція може й не поділяти точку зору авторів.

- Наукова думка, 1989. – 200 с.
2. Дюженко Ю.Ф. Микола Бурачек (Творчість видатного українського художника, заслуж. діяча мистецтв УРСР (1871–1942). Портрет роботи худож. Жеваго). – К.: Мистецтво, 1967. – 88 с.
  3. Історія української культури: Енциклопедія у п'яти томах. Том 4. Книга 2. Українська культура I половини XIX століття. – К.: Наукова думка, 2005. – 1295 с.
  4. Мистецтво у духовному відродженні України: традиції, новації і перспективи: Збірник матеріалів. – Рівне: Волинські обереги, 2004. – 237 с.
  5. Нога О. Давид Бурлюк і мистецтво всесвітнього авангарду. – Львів: Основа, 1993. – 112 с.
  6. Савицька Л. Художня критика в Україні: Друга половина XIX – початок XX ст.: Хрестоматія. – К.: ТОВ „Кадри”, 2001. – 320 с.
  7. Сарабьянов Д.В. Русская живопись XIX века среди европейских школ. – М.: Сов. художник, 1980. – 261 с.
  8. Українське мистецтво та архітектура кінця XIX – початку XX ст. / НАНУ. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського. – К.: Наукова думка, 2000. – 240 с.

Власюк Г.І. – *магістрантка кафедри культурології РДГУ*

н.к. – *канд. іст. наук, доц. Костюк Л.К.*

МУЗЕЄФІКАЦІЯ ЗАМКОВИХ КОМПЛЕКСІВ У КОНТЕКСТІ ВІДРОДЖЕННЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНИ

Замки... Свого часу ці споруди відігравали значну роль в обороні країни. Пов'язані з різними родинами, людськими долями і легендами, вони дарують нам відчуття романтики, малюють в уяві образи минулого. Більшість їх знаходиться на території заходу України. Частина з них пристосована сьогодні під музеї, але більшість залишається поза увагою туристів. У доповненні з архітектурою монастирів і церков, в оточенні мальовничої української природи, ці острівці нашої культури раді кожному уважному туристові.

Кількість замків в Україні, здається, ніким іще не підрахована. Але зрозуміло, що йдеться не про десятки, і не про сотню-другу, а про значно більші числа. На жаль, усі ці споруди, навіть вцілілі до XX ст., потім залишилися без господарів. Винищення родової аристократії та націоналізація маєтків мали наслідком руйнацію – повну чи часткову – майже всіх замкових споруд.

Не лише чиновники, а й історики архітектури та краєзнавці певною мірою завинили в тому, що ця частка нашої історичної та культурної спадщини досі була незаслужено призабута. Тож охорона пам'яток історії та культури в Україні стала однією з найактуальніших проблем сьогодення. Нині очевидна доконечна потреба привернути увагу до пам'яток оборонної архітектури як до визначного культурно-історичного феномену, показати його різноманітність та оригінальність, залучити до збереження замків і фортець якомога більше зацікавлених, небайдужих. Зрештою – зробити їх доступними і привабливими для туристів як з України, так і з-за кордону. Справжні середньовічні замки, що дійшли до наших днів, – це занедбані скарбниці, які слід відродити й наповнити новим життям [8].

Вивчення народних традицій в архітектурі, її взаємозв'язок із природою, аналіз художньо-естетичного світу, створеного народом протягом багатьох століть, без сумніву, будуть допомагати у вирішенні актуальних завдань сьогодення, пов'язаних із формуванням індивідуальності сучасних поселень, створенням належних комфортних умов життя людини. Безперечно, усе корисне та цінне з нашого минулого слід використовувати в сучасному і майбутньому. Традиції наших попередників мають пов'язуватися з соціальними, економічними та технічними досягненнями нашого суспільства.

Пам'ятки матеріальної культури України вивчаються майже півтора століття. Дослідження вчених минулого були різноманітні за напрямками, методологією та науковим рівнем. Спробуємо дати короткий їх аналіз.

У роботах Миколи Бєвза [1], які постійно публікуються в інтернет-виданнях, висвітлюються проблеми, пов'язані з вивченням розвитку містобудування України протягом століть на різних історичних етапах, ролі творчої взаємодії традицій та новаторства в цьому процесі, внеску майстрів архітектури і містобудування у складання та наслідування цих традицій та перетворення їх на новації. Наводяться нові відомості з історії створення міських комплексів, архітектурних ансамблів та окремих споруд. Чимало матеріалів присвячено маловідомим постатям архітектури та архітектурознавства.

Однією з найцікавіших робіт із дослідження замкових комплексів є робота Жукової О.В. [4], де аналізується методика пристосування й ефективності експлуатації замків для сучасних функцій, економічні фактори проектування, реставрації та пристосування пам'яток архітектури для сучасних потреб.

Вартісними у цьому контексті є також книги О. Лєсика [5], [6], у яких він досліджує замки та монастирі України. Автор приділяє увагу особливостям містобудівного розташування пам'яток архітектури, архітектурно-планувальним вирішенням та композиціям замків і монастирів. У працях даються рекомендації щодо реставрації та використання пам'яток архітектури.

Слід відзначити також й роботу Ореста Мацюка „Замки і фортеці Західної України” [7], де використовується

велика кількість фото, у т.ч. архівних, графічні зображення і плани. Цей науково-популярний путівник по всіх пам'ятках оборонної архітектури західного регіону України допомагає докладно ознайомитися саме з оборонними спорудами цього регіону.

Серед праць, які заслуговують на увагу, можна виділити книгу „Замки та фортеці України” Віктора Вечерського – знаного історика архітектури, дослідника і педагога. Автор понад 20 масштабних містобудівних проектів, присвячених збереженню архітектурно-містобудівної спадщини [2], а також понад 500 наукових публікацій, зокрема і 10 монографій, він з найбільшою наочністю показує реальний стан цих пам'яток. Подається великий обсяг матеріалу з історії українських замків. Окрім фото, видання ілюстроване ще й планами, графічними реконструкціями, історичними портретами та малюнками відомих митців минулих століть [3].

Характерно, що з розширенням досліджень пам'яток архітектури, урахуванням їхніх регіональних особливостей, стилевих характеристик та інших факторів усе чіткіше вирізняються риси архітектури українського народу як однієї з важливих частин його культури.

Як житиме далі у віках ця безцінна культурна й історична спадщина? Які сучасні шляхи повернення до життя цих споруд?

Нині понад дві сотні замків на українських просторах перебувають у достатньо пристойному стані. Хоч більше, ніж половина з них усе ж потребує негайної реставрації. Окрім того, є ще сотні споруд, які становлять культурну та історичну вартість, проте перебувають у край жалюгідному стані. Їх, по суті, слід відтворювати буквально за фрагментами, використовуючи давні світлини, малюнки сучасників, креслення та інші документи з архівів. Ентузіастів безкорисливої реставрації таких споруд надто мало, щоб не сказати – взагалі немає. Коли інші країни давно мають приклади меценатського підходу до такого оновлення давнини, то в Україні про це поки що доводиться тільки мріяти.

А як буде в Україні, якщо значна частина замків перейде у приватні руки? Зрозуміло, матеріальний бік справи виграє, будівлі та стіни будуть реставровані. Та чи зуміють і чи захочуть власники-натуралісти зберігати дух лицарської старовини, чи прагнутимуть вони зробити свою власність складовою не просто бізнесово-розважальної, але й культурно-історичної інфраструктури країни?

Іншими словами, приватизація замкових споруд в Україні викликає дуже багато запитань. Бо ж практичний досвід уже показав, що певні реформи, які мають позитивний наслідок у Чехії чи Польщі, на українських теренах виливаються у щось незрозуміле. Водночас немає сумніву, що тотальна державна власність на замки України матиме наслідком остаточну руйнацію більшості цих замків. То ж де вихід? Адже українські замки і фортеці – то не тільки мовчазні свідки історичних подій і культурних „діл”, як сказав би Іван Франко. За товщами стін і бійницями іноді ховається ще безліч таємниць. Десь у підвалах є замуrowані скарби. Десь углибині румовищ має бути захована у віках бібліотека Ярослава Мудрого. Цінні полотна художників минулих епох часом лежать на горищах старовинних палаців.... А найголовніше – що за кожним каменем, не зрушеним історичними та природними катаклізмами, дихає та історія, та культура, без якої нинішнє та майбутнє життя України може багато втратити. Бо стіни та мури ховають у собі пам'ять. – Пам'ять, котра може бути єдиним ключем, що відмикає вічність [8].

Аналіз вітчизняного та закордонного досвіду свідчить про те, що основні передумови збереження замкових комплексів можуть бути створені лише внаслідок комплексного вирішення проблематики сучасного використання пам'яток.

Це питання є однією з найважливіших проблем їхньої охорони. Найкращим засобом збереження історико-архітектурних пам'яток залишається повернення їм функцій первісного призначення. Специфіка пам'яток фортифікаційного будівництва, які становлять значну кількість історико-архітектурної спадщини, полягає в остаточному вирішенні питання їхнього збереження та використання, оскільки пам'яткам цього різновиду неможливо повернути первісне призначення, важко знайти пристосування й до сучасних потреб. Оскільки замкові комплекси потребують використання в інтересах суспільства з урахуванням економічної рентабельності, забезпечення активних технічних заходів збереження і відновлення, проведення профілактичних заходів з метою відокремлення об'єктів від агресивних факторів, що прискорюють процес їх старіння і руйнації, організація музеїв на їх базі буде найдієвішим засобом фізичного і духовного збереження цілого комплексу. До того ж музей піднімає актуальну значущість конкретної пам'ятки та більш повно розкриває її інформаційну цінність, стимулює дослідження історії замкового комплексу, проведення належної наукової діяльності. Звичайно, у музейній справі існує багато проблем, серед яких і недостатнє фінансування з боку держави, відсутність експозиційних зал, тощо. Серед шляхів розв'язання фінансових проблем музеїв – залучення більшої кількості відвідувачів, а отже – і доходів від їх обслуговування.

Процес музеєфікації замкових комплексів набув в Україні належних темпів і масштабів, виявляючись у створенні історико-архітектурних заповідників з обов'язковим розташуванням музейної експозиції на території пам'ятки. Як свідчить практика, на сучасному етапі підтримка держави, в тому разі і безпосередніх органів управління культурою, вилилась у прагнення максимально наблизити пам'ятки до широких мас усіма доступними засобами, серед яких чільне місце посідає організація музеїв-заповідників. Адже в нашій державі музеї – це традиційні користувачі пам'яток. Відповідно до сучасних реалій вони повинні вникати у питання оренди, збереження замків та ефективності їх використання [4].

Перше місце за кількістю добре збережених та відреставрованих замкових комплексів посідає Галичина – замки в Олеську, Підгірцях, Жовкві, П'ятничанах, Свіржі, Золочеві. У цих пам'ятках або розташовано музейні експозиції, або планується їх створення. Проте навіть на відносно благополучній Львівщині більшість старовинних будівель

перебуває в аварійному стані. Фортеця в Уричі являє собою руїни, а Дорогомильський оборонний комплекс просто розвалюється. Потребує ремонту і розташований поблизу Золочева Поморянський замок.

Досить значна кількість стародавніх українських фортець збереглася на Волині – у Луцьку, Кременці, Острозі, Дубні. Цей регіон налічує найбільшу кількість державних історико-архітектурних заповідників, створених на базі пам'яток фортифікаційної архітектури.

Невеликою, але значною за історико-архітектурною цінністю є група закарпатських замків. Практично всі вони в задовільному стані та включені до екскурсійних маршрутів. У найбільших замках Ужгорода та Мукачева створено музеї, а залишки напівзруйнованих комплексів законсервовано або частково відреставровано.

На Прикарпатті нині існують залишки чотирьох замків: Галицького, Раковецького і Чернелицького – у рівнинній зоні області та Пнівського – у передгір'ї Карпат. Окрім Галицького, усі вони лежать у руїнах, особливо ті, що розташовані в Городенківському районі на відстані десяти кілометрів один від одного – Раковецький та Чернелицький.

Сьогодні можна констатувати, що замки починають набувати нового значення як туристичні об'єкти. Могутні величні споруди, що височіють на мальовничих пагорбах, приваблюють сотні тисяч людей щорічно вже одним фактом свого існування, незважаючи на відсутність реклами, розвинутої туристичної інфраструктури і практичну відсутність сервісу. Тема замків стає дедалі популярнішою. У цих об'єктах органічно поєднуються архітектурні форми зі стародавніми легендами та середньовічною романтикою.

Таким чином, замки і фортифікаційні споруди України слід розглядати як потенційний комплексний ресурс – це культурна спадщина, історична пам'ять століть, елемент патріотичного виховання, а також комерційно привабливі туристичні об'єкти, своєрідна родзинка, навколо якої можливий розвиток туризму в регіоні, як національного, так і зарубіжного [9].

Музеї є не єдиною формою сучасного використання замкових споруд. Маємо багато прикладів їх пристосування для розміщення культурно-освітніх і адміністративних установ, готелів, санаторіїв, баз відпочинку, наукових та навчальних закладів. Це, з одного боку, зберігає пам'ятки фізично, з іншого, особливо якщо у спорудах розміщуються адміністративні організації, закриті для доступу туристів, не дає змоги оптимально використати весь історико-культурний потенціал об'єкта. Як приклади цього можна навести замки у Бродах, Жовкві і Свіржі на Львівщині, Чинадієвому (Закарпаття), Тернополі, Буданові (Поділля) та Олиці. Наприклад, у деяких замках (Івано-Франківськ, Сокаль, Яворів) перебування військових частин та їх експлуатація не відповідає пам'ятко-охоронним вимогам. У замках у Сатанові і Чорткові розташовано промислово-складські установи.

Існуючий досвід реставрації цих споруд свідчить про те, що на всіх етапах – від розробки проекту до його реалізації – залишаються нерозв'язаними проблеми функціонального використання пам'ятки, створення охоронних зон навколо об'єктів та збереження природного ландшафту. Дуже часто недостатня увага приділяється місцю розташування споруд. Унаслідок цього чимало музеїв із прекрасними експозиціями опиняються осторонь від туристичних маршрутів і залишаються маловідвідуваними.

В останні роки набуває популярності тенденція поєднання музейних комплексів із спорудами утилітарного призначення. Так, замок в Олеську, що є на балансі Львівської картинної галереї і служить перш за все як музей, обладнано конференц-залом на 120 місць, а в його підвалі розташувався популярний ресторан. Він, як правило, заповнений відвідувачами, які проїжджають повз замок по трасі Київ – Львів.

У Збаразькому замку, окрім музейних експозицій, відведені приміщення для організації періодичних виставок та відкрито ресторан „Легенда”, який приносить замку непоганий прибуток. Тепер на території замку будується готельний комплекс, який дасть можливість Збаражу додатково отримувати близько 800 тисяч гривень на рік.

Яскравим прикладом хазяйського підходу є комплекс, створений у мукачівському замку „Паланок”. Дирекція краєзнавчого музею ухвалила стратегічний план перетворення замку на об'єкт, який менше залежатиме від держави, спираючись на власні ресурси. У музеї відкрилися майстерні з виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва та магазин-галерея. У відновленій церкві молодята можуть замовити романтичне вінчання, а в самому замку – відгуляти весілля. Комерційні проекти розвиваються поряд із розширенням експозиції: усього за кілька останніх років музей збагатився картинною галереєю, сформованою з робіт українських, угорських, словацьких та румунських художників.

На Івано-Франківщині першою ластівкою став Галицький замок, званий раніше Старостинським, розташований на горі, яка височіє над колишньою княжою столицею. Використовуючи залишки старих фундаментів і стін, його навіть вдалося частково реконструювати до ювілею – 1100-річчя від часу першої писемної згадки про давній княжий град, але завершити добре почату справу тоді забракло коштів. Нині роботи відновилися. Загалом реставрація триватиме до 2010 року, і на неї з державної казни заплановано виділити 7 мільйонів гривень. Після завершення робіт у триповерховій замковій споруді розмістяться картинна галерея та музей середньовічного і новітнього Галича. У підвальному приміщенні буде обладнано кав'ярню з галицькою кухнею, а на замковій вежі – оглядовий майданчик, з якого відкриватиметься чудова панорама міста і придністровських краєвидів.

Напевно, перетворення на музеї та острівки збереження стародавніх традицій та ремесел було б оптимальною долею для переважної більшості замків. Тепер і в найближчому майбутньому економіка країни не зможе дозволити реставрацію всіх споруд і утримання їх як музеїв. Максимум можна говорити про 10 – 20 замків. Але ж залишається ще 50 – 70 об'єктів, які цілком можна відновити і зробити комерційно рентабельними. Що робити з ними? [9].

Таким чином у питанні реставрації, збереження та використання цієї частини національної спадщини на перше місце виходить економічний аспект. Єдиним шляхом збереження замків є перетворення їх на рентабельні й комерційно

привабливі об'єкти, тим більше, що можливості для цього є.

Охорона пам'яток шляхом їх реставрації та подальшого пристосування до сучасних потреб стосується, як правило, добре збережених замкових комплексів. Остеронь, поза включенням до активного життя суспільства, залишаються напівзруйновані замки. Практично споруди не реставруються, знищуються фізично і морально, залишаючись при цьому невідомими для екскурсантів, туристів, до того ж чимало з цих об'єктів мають важливе значення для історії українського народу та розвитку архітектурно-будівельних традицій.

Загалом реалізація масштабних завдань із музеєфікації замкових комплексів повинна мати ґрунтовну правову і практичну базу у вигляді відповідних нормативних актів і постійних цільових капіталовкладень з боку держави та зацікавлених організацій і структур.

Нові концепції побудови музеїв на території замкових комплексів повинні розраховуватися на широке коло відвідувачів, інтенсивне включення замків до музейного простору України і культурного життя регіону. Це буде стимулювати розвиток напрямів, пов'язаних із популяризацією замкових комплексів, формуванням у суспільстві громадської думки, сприятливої для охорони пам'яток, патріотичним і міжнаціональним вихованням молоді і підлітків, піднесенням туристсько-краєзнавчої діяльності.

Таким чином, як свідчить проведене нами дослідження, музеєфікація замкових комплексів – один із найкращих засобів їх збереження. Організація мережі турбаз, готелів, будинків відпочинку з використанням замкових комплексів, будівництво нових об'єктів у місцях, де знаходяться різноманітні пам'ятки історії і культури, введення в експлуатацію численних музеїв, створення нових екскурсійних та туристичних маршрутів, щоб охоплювали усі замкові комплекси України, дасть змогу зберегти напівзруйновані замки, знайшовши їм раціональне використання; включити пам'ятки до музейної мережі України і всього світу; популяризувати віддалені замки-музеї; залучити до цієї справи інвесторів, що в сучасних умовах, коли держава майже не виділяє коштів на повноцінну охорону пам'яток, принесе значну економічну користь; створити туристичну індустрію країни на основі існуючої архітектурної спадщини.

Адже інтенсивне включення замків до музейного простору України і всього світу, що спричиняє до розвитку туристичної галузі і сфери обслуговування, налагодження шляхів сполучення з багатьма країнами світу – це привернення широких кіл до питання збереження замкових комплексів, яке у свою чергу сприятиме вирішенню багатьох гострих проблем, що постали перед пам'яткоохоронною справою на сучасному етапі. Рукотворні і нерукотворні багатства повинні запрацювати на країну і безпосередньо на регіони, у яких вони розташовані, мають бути максимально використані в туристичних і курортно-рекреаційних цілях.

Зважаючи на це, дослідження в напрямку музеєфікації конкретних замкових комплексів завжди матимуть перспективи [4]. У зв'язку з цим дослідження можливостей відновлення і використання пам'яток архітектури – актуальне завдання.

Мільйони українців сьогодні відкривають для себе навколишній світ, який стає дедалі ближчим і доступнішим. Так само світ відкриває Україну – велику європейську державу з глибокими й давніми традиціями. Проте взаємне пізнання відбувається ще надто повільно, і наша країна досі залишається для багатьох землею незвіданою.

Будуючи самостійну і незалежну Українську державу, ми прагнемо відродити духовність нашої нації, передати прийдешнім поколінням традиції та надбання нашого народу. Для того, щоб зберігати та підтримувати пам'ятки культури, ми повинні мати достатню інформацію не лише про історичну, а і про мистецьку цінність, щоб усі безцінні скарби, волею часу отримані нами в дарунок від минулого, були успадковані вдячною пам'яттю нащадків, щоб ніколи не заросли дороги до прекрасного.

Тож треба зробити все від нас залежне, щоб усі знали і пам'ятали про неповторну українську землю, про народ, історія якого сягає глибини віків, а також долучити наших співвітчизників до захоплюючого світу мандрів.

Джерельні приписи

1. Бевз М. Львів у списку культурної спадщини // Українська спадщина. – 2001. – № 1-2.
2. Вечерський В. Реставрація пам'яток архітектури // Пам'ятки України. – 1997. – №1. – С. 10 – 15.
3. Долженко Г. Фортеці нашої духовності. Інтерв'ю з Віктором Вечерським [електронний ресурс] // Долженко Г. – Електронна газета “Урядовий кур'єр”. – 19 серпня 2006 р.
4. Жукова О. Музеєфікація замкових комплексів України як один з засобів їх збереження // Археометрія та охорона історико-культурної спадщини. – 2005. – С.1–6.
5. Лесик А. Охрана и рациональное использование памятников архитектуры. – Львів: Світ, 1987. – 128 с.
6. Лесик О. Замки та монастирі України. – Львів: Світ, 1993. – 174 с.
7. Мацюк О. Замки і фортеці західної України. – Львів: Центр Європи – 1997. – 160 с.
8. Степула Н. Продаж та оренда замків і фортець України. Повернення до життя? [електронний ресурс] // Н. Степула. Електронна газета. Vox.com.ua. – К.: – 2006. Режим доступу: <http://www.vox.com.ua/data/publ/2006/04/12/prodazh-ta-orenda-zamkiv-i-fortets-ukrainy-povernennya-do-zhyttya.html>
9. Шалаєв В. Українські замки – погляд у майбутнє [електронний ресурс] // В. Шалаєв. Електронна газета „БИЗНЕС”. – № 5. – 01.02.1999р. Режим доступу: http://www.uvecon.com/rus/pubs_view.php?id=106.

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО РЕКТОРА	3
<i>Виткалов В.Г., Граб О.В.</i> МОЛОДЬ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ХХІ СТОЛІТТЯ: ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДРУГОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ „КУЛЬТУРОТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ МОЛОДІ І ПЕРСПЕКТИВИ КУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЛЮДСТВА У ХХІ СТОЛІТТЯ”	4
РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМИ ГЕНЕЗИ КУЛЬТУРИ У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	
<i>Шевчук М.В.</i> УКРАЇНСЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ ЯК ЄДНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ІНТЕЛЕКТУ: ДОСВІД ДЛЯ МОЛОДОЇ ГЕНЕРАЦІЇ	7
<i>Корольчук О. І.</i> МОРАЛЬНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	9
<i>Возна Т.О.</i> ЯКІСТЬ ОСВІТИ ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КУЛЬТУРНОГО РІВНЯ МОЛОДІ.....	10
<i>Кутузова Г.</i> АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	13
<i>Перець О.М.</i> ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ ВИЩОГО ПЕДАГОГІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	15
<i>Терновенко Д.С.</i> ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ТА ЇХ ФОРМУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ (на прикладі студентської молоді ЛНПУ ім. Т.Шевченка).....	18
<i>Потапчук Т.В.</i> МОРАЛЬНО-ДУХОВНІ ЦІННОСТІ І ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНИХ УСТАНОВОК СТАРШОКЛАСНИКІВ	21
<i>Пузиченко Т.</i> ГУРТКИ, ТВОРЧІ ОБ’ЄДНАННЯ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК СФЕРА РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ	23
<i>Терешко Л.В.</i> КУЛЬТУРА ЗДОРОВ’Я СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	27
<i>Терешко Л.В.</i> КУЛЬТУРА ЗДОРОВ’Я ОСОБИСТОСТІ В ІСТОРІЇ НАУКОВОЇ ДУМКИ.....	30
<i>Семенович О.Л.</i> ІСТОРІОГРАФІЯ ДАВНЬОРУСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ВОЛИНИ.....	33
<i>Шевчук О.В.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З МОЛОДДЮ У КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ РІВНЕНСЬКОЇ „ПРОСВІТИ”	37
РОЗДІЛ ІІ. ДИНАМІКА КУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	
<i>Шевчук К.С.</i> ЕТИЧНИЙ ВИМІР ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	39
<i>Виткалов С.В.</i> МОЛОДЬ У КУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ (регіональний аспект)	44
<i>Кузьмук О.М.</i> НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В УМОВАХ ТВОРЕННЯ ГЛОБАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА	46
<i>М’якота І.В.</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕЛІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ЇЇ РОЛЬ У СУСПІЛЬСТВІ.....	48
<i>Шуба А.І.</i> ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО РІВНЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ УТВЕРДЖЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ	51
<i>Кучина Н.І.</i> СТАВЛЕННЯ МОЛОДІ ДО СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ВИДАВНИЦТВА В УКРАЇНІ	54
<i>Швая Д.В.</i> ПРОБЛЕМА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	58
<i>Війтович Г. В.</i> ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	

СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	60
<i>Гумен Ю.В.</i> ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ І СУЧАСНА СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ	62
<i>Марчук Ю. М.</i> МОРАЛЬНО-ЕТИЧНА ФІЛЬТРАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ЯК КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	64
<i>Кравченко Т.В.</i> ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ.....	67
<i>Вакульчук М.В.</i> МАЙСТЕРНІСТЬ ТА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ	69
<i>Старенька О.О.</i> ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ (на прикладі художньо-педагогічного факультету РДГУ).....	73
<i>Шеретюк Р.М.</i> РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	74
<i>Куліда К.М.</i> ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ.....	76
<i>Пшебільська Л.Г.</i> ТЕНДЕНЦІЇ В ЗМІНАХ СТРУКТУРИЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ	78
<i>Хоменко О. В.</i> ЗАПИТИ І ПОТРЕБИ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ (на матеріалах РІС КСУ)	80
<i>Савич К.</i> СЛЕНГ ЯК СКЛАДОВА МОЛОДІЖНОЇ СУБКУЛЬТУРИ.....	82
<i>Карпович К.П.</i> САКРАЛЬНА ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА У КОНТЕКСТІ ДУХОВНОГО ЗРОСТАННЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ.....	84
<i>Загаєвська О.</i> ХРИСТІЯНСЬКА ЕТИКА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	86
<i>Ковальчук Л.М.</i> ХРИСТІЯНСЬКА МОРАЛЬ ЯК СКЛАДОВА ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНОГО ТА ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	89
<i>Миркевич О.В.</i> ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК ОСНОВА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ РУХІВ.....	91
<i>Кузіч Р.С.</i> МОЛОДІЖНІ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ КУЛЬТУРИ.....	93
<i>Гончаров А.О.</i> УПА У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ: МОЛОДІЖНИЙ ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ	96
<i>Перебийнос С.І.</i> КОМУНІКАТИВНІСТЬ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗНАЙОМСТВА (на матеріалах РІС КСУ)	98
<i>Заладовська О. В.</i> СТУДЕНТСЬКИЙ ШЛЮБ: ПОГЛЯД МОЛОДІ.....	100
<i>Бондарчук А.Я.</i> ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ СІМЕЙНИХ ВЗАЄМИН.....	102
<i>Заладовська О.В.</i> ГЕНДЕРНА СТРУКТУРА СІМ'Ї: СОЦІАЛЬНО-Педагогічний АСПЕКТ.....	104
<i>Коберська Т.М.</i> САМОРОЗВИТОК І САМОРЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ У СФЕРІ ДОЗВІЛЛЯ.....	106
<i>Левенець М., Старенька О.</i> ЛІДЕРСТВО ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ САМОСТВЕРДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ	108
<i>Чаус Ю.А.</i> ОБРАЗ РЕЛІГІЙНОСТІ В СТУДЕНТСЬКІЙ СУБКУЛЬТУРІ.....	111

РОЗДІЛ III. ХУДОЖНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ДУХОВНОГО ЗРОСТАННЯ МОЛОДІ

<i>Деркач М.В.</i> ОСНОВНІ ЗАСАДИ СЕМІОТИКИ ТА ПРОБЛЕМИ МУЗИЧНОЇ ЕСТЕТИКИ	113
<i>Гнатюк В.</i> ОБРАЗ РЕЦИПІЕНТА ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ В АВТОРСЬКІЙ КАРТИНІ СВІТУ (на матеріалі класицизму і бароко).....	115
<i>Кошова І. П.</i> ОСОБЛИВОСТІ СВІТСЬКОГО ПОРТРЕТА ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ ПЕРІОДУ БАРОКО У КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО ОБРАЗОТВОРЕННЯ.....	118
<i>Макотера А.В.</i> РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНИХ ПОЧУТТІВ НА ПРИКЛАДІ РОЗГЛЯДУ ПОРТРЕТНОГО ЖИВОПИСУ УКРАЇНИ ХVІІІ-ХІХ ст.....	120
<i>Бєдакова С.В.</i> ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНІ ЗДОБУТКИ ВИКЛАДАЧІВ ПРАЗЬКОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРОТВОРЕННЯ.....	123
<i>Бєлова О. С.</i> НЕОБАРОКО В УКРАЇНСЬКОМУ МИСТЕЦТВІ 1920-х рр.....	126
<i>Бєлова О. С.</i> КОНЦЕПЦІЯ ДУХОВНОГО ПЕРЕТВОРЕННЯ ОСОБИСТОСТІ: УРОКИ ІСТОРІЇ (на прикладі діяльності українського театру Л. Курбаса).....	128
<i>Шепелева І.А.</i> РОЛЬ УКРАЇНСЬКОГО АНДЕГРАУНДУ В ПОШУКУ ДУХОВНОЇ ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	131
<i>Парфенюк В.І.</i> ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ Й ПАТРІОТИЗМУ МОЛОДІ (на прикладі історичного роману Р.Іваничука „Мальви”).....	137
<i>Купець Л.М.</i> ПРОЗОВА ТВОРЧІСТЬ ЮРІЯ АНДРУХОВИЧА ЯК ФЕНОМЕН ПОСТМОДЕРНУ.....	140
<i>Дацик М.В., Левенець М.В.</i> МУЗИЧНИЙ ФОЛЬКЛОР У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРАКТИКИ: ДО ПИТАННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ	143
<i>Шемуровська О., Черуха А.А.</i> ФОЛЬКЛОР ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ	146
<i>Федоришин М.В.</i> ТЕНДЕНЦІЇ КОЛЯДНИХ ФОЛЬКЛОРНИХ ФЕСТИВАЛІВ, СВЯТ ТА КОНКУРСІВ НА ВОЛИНІ. 149	
<i>Радковська Л.М.</i> ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНА ТА ВИХОВНА РОЛЬ ДУХОВНОЇ МУЗИКИ.....	151
<i>Соловійов В.А.</i> ПСИХОЛОГО-ЕМОЦІЙНИЙ ЕФЕКТ СПРИЙМАННЯ МУЗИЧНОГО ТВОРУ	154
<i>Довбенчук О.І.</i> ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ НА КРАСЗНАВЧОМУ МАТЕРІАЛІ	157
<i>Глухенький М.Ф.</i> ВИВЧЕННЯ МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ЗВ’ЯЗКІВ УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ- ІМПРЕСІОНІСТІВ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО–МИСТЕЦЬКИХ ПРОЦЕСІВ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	159
<i>Власюк Г.І.</i> МУЗЕЄФІКАЦІЯ ЗАМКОВИХ КОМПЛЕКСІВ У КОНТЕКСТІ ВІДРОДЖЕННЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНИ.....	161
<i>Глушук О.Г.</i> АМАТОРСТВО ЯК СФЕРА РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ	165
<i>Швець Л.В.</i> ТРАДИЦІЇ РОДИННОГО ВИХОВАННЯ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	167
<i>Помогалова К.В., Аксьонова І.О.</i> РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ (на прикладі Студентського Центру моди Брянківського технолого-економічного технікуму Луганського педагогічного університету імені Тараса Шевченка).....	170
<i>Крайлюк Л.В.</i> ТВОРЧА СПАДЩИНА НІЛА ХАСЕВИЧА У СИСТЕМІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ	

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

*Альманах наукового товариства “Афіна” кафедри культурології
Рівненського державного гуманітарного університету*

Випуск 5

Наукове редагування – *проф. Виткалов В.Г.*
Комп’ютерна верстка та макет – *Кравчук В.Ю.*
Упорядкування і коректура – *Виткалов В.Г., Граб О.В.*
Редактор – *Парфенюк В.І.*
Відповідальна за випуск – *Виткалов В.Г.*

Здано до набору 10.12.2005. Підписано до друку 20.02.2006.
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк. арк. 21. Наклад 100 прим.

Адреса редакції: Рівне, вул. С.Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології. Тел. 8 (0362) 22-20-32

Актуальні питання культурології: Альманах наукового товариства „Афіна” кафедри культурології:
Матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції „Культуротворчий потенціал молоді і
перспективи культурної інтеграції людства у ХХІ століття”. – Випуск 5. – Рівне: РДГУ, 2007. – 181 с.

**ББК 71.0
УДК 168.522**